
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 330.341(477)

В. Ф. Савченко, д.е.н., професор,
заслужений економіст України**ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ
І ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ В УКРАЇНІ**

Анотація. Надано теоретичні положення економічної безпеки. Вказано та аргументовано проблеми національної безпеки України, які останнім часом ще більше загострилися. Вони стосуються реального сектора економіки, фінансового забезпечення суб'єктів господарювання, не-ефективної діяльності державних управлінських структур, мінізації та криміналізації економічних процесів. Запропоновано вирішення проблем шляхом економічного зростання із задіянням моделі інвестиційно-інноваційного розвитку.

Ключові слова: економічна безпека, загроза, інвестиції, інноваційний розвиток, зростання, фінансові ресурси, реальний сектор економіки, суб'єкти господарювання, регіони.

В. Ф. Савченко, д.э.н., профессор,
заслуженный экономист Украины**ИНВЕСТИЦИОННО-ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ И ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ
И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ЭКОНОМИЧЕСКУЮ БЕЗОПАСНОСТЬ В УКРАИНЕ**

Аннотация. Представлены теоретические положения экономической безопасности. Указаны и аргументированы проблемы национальной безопасности Украины, которые в последнее время носят более острый характер. Это касается реального сектора экономики, финансового обеспечения субъектов хозяйствования, неэффективной деятельности государственных управленческих структур, теннизации и криминализации экономических процессов. Предложено решение проблем путем экономического роста с использованием модели инвестиционно-инновационного развития.

Ключевые слова: экономическая безопасность, угроза, инвестиции, инновационное развитие, рост, финансовые ресурсы, реальный сектор экономики, предприятия, регионы.

V. F. Savchenko, doctor of economics, professor,
Honored Economist of Ukraine**INVESTMENT AND INNOVATIVE DEVELOPMENT AND ECONOMIC GROWTH AND THEIR
IMPACT ON THE ECONOMIC SECURITY IN UKRAINE**

Abstract. The theoretical regulations of economic security are presented. Issues of national security of Ukraine are shown and argued, which became lately more acute. They related to the real sector of economy, financial provision of business entities, inefficient activity of government administrative structures, shadow and criminalization of economic processes. Solution of the problems of economic growth is proposed by using the model of investment and innovation development.

Keywords: economic security, threat, investment, innovation development, growth, financial resources, the real economy, enterprises, regions.

Актуальність теми дослідження. На сьогодні особливо гостро постала проблема забезпечення безпеки України. Поряд з військовими, політичними, соціальними, демографічними та іншими чинниками особливе місце займає економічна безпека. Досягли або знаходяться на рівні порогових значень ВВП, тінізація і криміналізація економіки, деструктивна перебудова галузей реального сектору. Низькі показники інвестиційного забезпечення та інноваційності технологій і продукції. Потрібні теоретичні напрацювання щодо шляхів виходу з кризи та їхнє практичне впровадження.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Постановка проблеми. Для посилення інноваційного спрямування у розвитку реального сектору країни необхідне підвищення обсягів інвестицій, спрямування їх у конкурентоспроможні новітні досягнення в частині продукції і технологій, забезпечення стабільного зростання в Україні та її економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляду проблем забезпечення економічної безпеки шляхом економічного зростання через випуск продукції більш високих технологічних укладів, інвестиціям як каталізатору перетворень приділяється значна увага таких вітчизняних науковців, як Т. Ю. Гаврилюк, Н. І. Іляш, В. І. Криленко, В. О. Онищенко, В. П. Приходько, С. В. Тоцький, А. В. Хованов, О. Г. Якименко та ін. Їхні роботи носять конкретний та обґрунтований характер, проте вони в основному присвячені одній із складових охарактеризованої проблематики. Комплексний підхід у зазначених та інших теоретичних дослідженнях і напрацюваннях практичного характеру не прослідковується.

Постановка завдання. Провести дослідження теоретичних і практичних напрацювань щодо проблем економічної безпеки, впливу на неї економічного зростання, стану інвестиційного забезпечення реального сектора економіки та інноваційного розвитку на макрорівні. Пов'язати дані складові життєдіяльності господарського комплексу з підвищенням економічної безпеки України та її посиленням як суверенної держави.

Виклад основного матеріалу. Основу життєдіяльності суспільства становить сукупність різноманітних економічних відносин. Тому якщо ми говоримо про національну безпеку держави на етапі стабільного чи нестабільного функціонування, її ключовим фактором необхідно визначити економічну безпеку з усіма складовими: критеріями, їхніми пороговими значеннями, механізмом, тенденціями, ефективністю державного регулювання.

Водночас економічна безпека також значною мірою залежить від політичної і соціальної стабільності, внутрішніх та зовнішніх загроз. Вона є фундаментом національної безпеки, визначальною складовою і її забезпечення є одним з головних національних пріоритетів.

Етимологічно поняття «безпека» означає «володіти ситуацією» (переклад з грецького). Вважається, що сучасний термін запровадив президент США Теодор Рузвельт у 1904 році. У працях українських вчених дане поняття почали використовувати тільки в кінці ХХ століття. За цей час напрацьовано категоріальний апарат із залученням невласливих класичній економічній науці термінів «забезпечення безпеки», «загроза» тощо, сформовано методологію аналізу, що може свідчити про створення окремої підгалузі економічних наук, якій надали назву «екосестейт».

Проте економічна безпека розглядається в основному у напрямі захисту інтересів держави. Недостатньо опрацьовані питання стійкого економічного розвитку, забезпечення інноваційності і конкурентоздатності економіки, правових, інформаційних та організаційних умов для функціонування господарського комплексу [1].

На нашу думку, основні завдання економічної безпеки: покращення якості життя населення; скорочення дефіциту бюджету; зменшення державного боргу; ефективні структурні зміни в економіці; розвиток ринку цінних паперів; забезпечення економічного зростання; зменшення безробіття; підтримання інфляції у загальноприйнятій межі; стабільність національної валюти.

Загрози економічній безпеці – це сукупність умов і чинників, що створюють небезпеку життєво важливим інтересам особистості, суспільства, держави, унеможливають чи ускладнюють реалізацію національних економічних інтересів. Всі складові пропонуємо розділити на внутрішні та зовнішні.

Основні внутрішні загрози:

1. В економічній сфері – масове ухилення від сплати податків; криміналізація суспільства; високий рівень зношеності основних фондів; загроза втрати продовольчої незалежності країни; скорочення обсягів виробництва у провідних та перспективних галузях; цінові диспропорції між промисловістю і сільським господарством; нелогічно зростаючий внутрішній борг; низька інвестиційна активність; посилення «тіньової» економіки; недостатній платоспроможний попит населення; монополізація економіки; нарощування структурних диспропорцій у промисловості; галопуюча інфляція; високий рівень безробіття.

2. У науково-технічній сфері – скорочення частки фундаментальної науки; відсутність державної науково-технічної стратегії; виїзд провідних науково-технічних кадрів за кордон; руйнування науково-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

технічного потенціалу; зменшення науково-технічних розробок; перехід науковців у інші сфери діяльності.

3. У соціальній сфері – соціальна незахищеність значної частини населення; зниження якості життя; поглиблення диференціації доходів; погіршення структури харчування; зменшення доступності освіти; погіршення можливостей медичного обслуговування; неконтрольовані міграційні процеси; депопуляція населення; складна демографічна ситуація.

Основні зовнішні загрози: відтік валютних капіталів за кордон; від’ємне зовнішньоекономічне сальдо; економічна залежність від окремих видів імпортової сировини та країн; зростання зовнішньої заборгованості; неефективне та нецільове використання іноземних кредитів; практична реалізація орієнтації на вивіз сировинних ресурсів.

Рівень економічної безпеки оцінюється кількісними (цифровими) значеннями показників-індикаторів.

Інтегральний індекс економічної безпеки держави визначається за багаторівневою оцінкою, яка враховує індекси безпеки окремих сфер економіки, які, у свою чергу, також багаторівневі. Головними з них є економічна, енергетична, продовольча, фінансова, демографічна, соціальна, виробнича, інвестиційна, науково-інноваційна та зовнішньоекономічна безпека.

Індикатори економічної безпеки надають можливість визначити показники розвитку національної економіки, а також сформулювати цілі, на шляху реалізації яких необхідно усунути, в крайньому разі мінімізувати, загрози, виявлені в результаті аналізу, та поліпшувати загальний стан економіки країни [2, с. 91-92].

Головні шляхи досягнення економічної безпеки були визначені законодавчо у Конституції (основах державної політики) України від 16 січня 1997 року, де окреслені національні інтереси, які відображають потреби нашого народу у достойних умовах життєдіяльності, і шляхи задоволення потреб. Серед головних національних інтересів визначено «створення самодостатньої соціально орієнтованої ринкової економіки».

Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року (зі змінами та доповненнями у 2013 році) серед пріоритетних державних інтересів визначає «створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення [3].

Механізм реалізації економічної безпеки складається з комплексу організаційно-управлінських заходів щодо створення умов для реалізації складових стратегії безпеки: удосконалення концептуальної законодавчої, нормативно-правової бази; запровадження науково обґрунтованої системи оцінки і виміру економічної безпеки; формування ефективної державної політики щодо відвернення загроз безпеці; створення і подальше вдосконалення механізмів саморегуляції економічної безпеки.

Економічна безпека значною мірою залежить від безпеки реального сектору економіки. Наведено сутнісну деталізацію даного поняття (рис. 1).

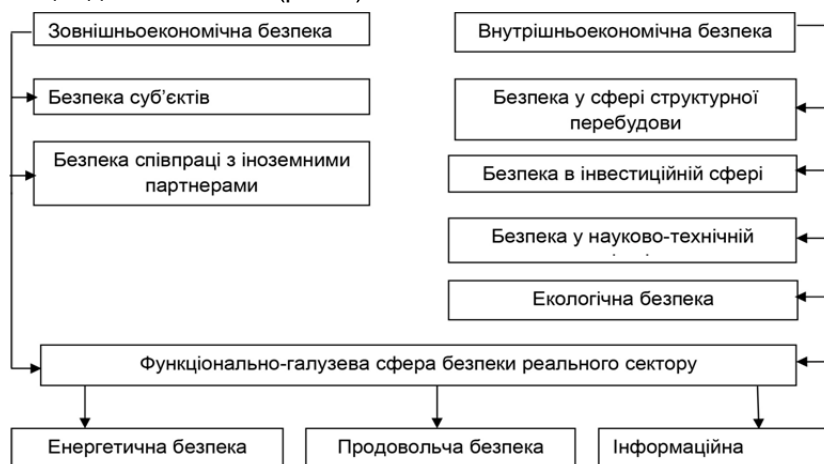

Рис. 1. Економічна безпека реального сектору економіки

Джерело: складено автором за [4, с. 86].

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Реалізація ефективного регулювання економічних процесів в Україні і забезпечення економічної безпеки потребують здійснення послідовної структурованої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, водночас вимагаючи вдосконалення і практичного впровадження механізму управління економічною безпекою, який включав би у себе цілісне уявлення про кожний елемент системи, комплекс форм, методів і засобів впливу на економічні процеси з метою забезпечення безпеки [5].

Характеристика державної політики у сфері економічної безпеки передбачає, перш за все, інвестування як основний чинник економічного зростання. Водночас рівень інвестиційної активності, темпи оновлення основного капіталу, як чинників подальшого збільшення ВВП, залежать від динаміки та обсягів накопичення фінансових ресурсів.

Економічне зростання є важливим критерієм життєдіяльності суспільства. Його складовими є розвиток підприємств, підвищення рівня життя населення, інші різноманітні чинники національного та міжнародного характеру.

У найбільш загальному вигляді економічне зростання означає кількісну і якісну зміну результатів виробництва, його ризиків та визначення перспектив. Своє вираження економічне зростання знаходить у підвищенні рівня розвитку господарського комплексу країни. Головний показник економічного зростання – валовий внутрішній продукт. Проте крім нього важливими показниками є збільшення національного багатства країни, скорочення енерго- і матеріалоємності ВВП, зростання витрат на охорону навколишнього середовища та соціальну сферу, збільшення тривалості життя та інше.

Головні передумови економічного зростання у сучасних умовах, на наш погляд, такі:

1. Зростання інвестицій (динаміки капітальних вкладень) в реальний сектор економіки, який є головною складовою господарської системи держави.

2. Інноваційний розвиток реального сектора та економіки в цілому. Попит на інвестиції визначається потребою у них суб'єктів господарювання, які працюють у реальному виробництві та виробляють продукцію. Сама пропозиція інвестицій характеризує фінансові ресурси суб'єктів інвестиційної діяльності, що складаються з коштів внутрішніх та зарубіжних інвесторів. До суб'єктів інвестування відносяться також виробництво обладнання, агрегатів, проведення проектних робіт та інше.

Чинники інвестування суб'єктів господарювання:

1) здатність до переходу підприємств на випуск продукції, яка має попит;

2) спроможність отримувача інвестицій до їхньої ефективної реалізації через освоєння та експлуатацію об'єктів;

3) стабільність фінансового становища самих об'єктів інвестування.

При наявності зазначених складових можливий мультиплікаційний ефект: зростання попиту на продукцію вимагає нарощення капітальних вкладень, а збільшення останніх посилює попит, оскільки сприяє підвищенню доходів працюючого населення.

Підвищення життєвого рівня населення і стимулювання заощаджень як джерела інвестування є важливими умовами розширення виробництва інноваційних товарів. Як інвестиційний ресурс, важливе місце також займають кредити банків, ресурси інвестиційних страхових компаній та інше.

Інновації є результатом посилення конкуренції. Зменшення темпів впровадження інновацій послаблює подальший розвиток підприємств та економіки країни в цілому, а також позиції економічної безпеки.

Інновації завжди орієнтуються на ринок. Це стосується як самої продукції, так і технологій, які є одним з основних чинників економічного зростання, сприяючи конкурентоспроможності та продуктивності виробництва.

Для стимулювання високих темпів економічного зростання важливе значення має швидкість впровадження інновацій, а кінцевим результатом реалізації нововведення є поява нових товарів, удосконалення технологій, підвищення конкурентоспроможності країни в цілому. В кінцевому рахунку інновації мають сприяти створенню економічних переваг, поліпшувати організацію праці, покращувати стан навколишнього середовища.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Справедливо констатувати, що існує пряма залежність між економічним зростанням, інвестиціями в економіку, її інноваційним спрямуванням і зміною стану економічної безпеки на всіх її рівнях. Стійке зростання, що забезпечує підвищення рівня економічної безпеки України, означає наявний стійкий динамічний розвиток господарської системи суспільства [6].

Ситуацію із забезпеченням економічного зростання та його основних складових в Україні ускладнює зовнішній борг держави, який є від'ємним фактором національної безпеки. Станом на 31 липня 2012 року державний та гарантований державою борг України становив 62 174 103,58 тис. дол. США. Його частка в іноземній валюті складала 55,4%, а відношення витрат державного бюджету з погашення та обслуговування державного боргу до доходів державного бюджету – 24,4%.

Вплив зовнішніх запозичень на ситуацію в країні та її економічну безпеку не є однозначним. Він має враховувати взаємний вплив запозичень, інвестицій та економічного зростання, оскільки надмірні запозичення призведуть до зобов'язань, особливо перед нерезидентами, які в подальшому обмежать проведення самостійної державної економічної політики. Тягар зовнішньої заборгованості може негативно вплинути на економіку країни та її безпеку.

Зростання зовнішнього державного боргу, що є наслідком отримання кредитів міжнародних фінансових організацій і збільшення боргів від іноземних підприємств, може призвести до кризи платоспроможності. До того ж воно породжує інфляцію, вимагає значних коштів на погашення та обслуговування боргів, яких в Україні недостатньо. Цим самим економічна безпека держави суттєво послаблюється [7].

Фінансову ситуацію на рівні підприємств наведено на рис. 2.

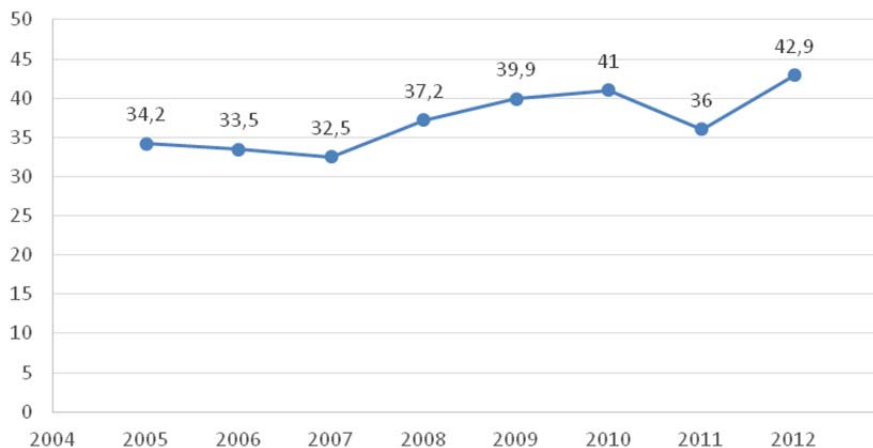

Рис. 2. Частка збиткових підприємств у економіці України за 2005-2012 роки (%)

Джерело: [8, с. 23].

З даних рисунку 2 можна зробити висновок, що найбільше збиткових підприємств протягом аналізованого періоду припадає на 2003, 2010 та 2012 роки (39,9%; 41,0%; 42,9%). Зростання частки збиткових підприємств розпочалося у 2008 р., що пов'язано з початком і наслідками світової фінансової кризи, яка «боляче вдарила» по нестабільній трансформаційній економіці України.

Головні причини депресивного стану промислових підприємств, що унеможливує їхню інноваційність та високу конкурентоспроможність, – незмінність структури виробництва, технологічна відсталість, фізичний знос основних фондів. При цьому відсутня конкретна і цілеспрямована державна науково-промислова політика, яка дозволила б провести реструктуризацію потужностей в умовах господарювання, які склалися в результаті неефективних, з позицій реального сектора економіки, перетворень, що не дозволяють підприємствам накопичувати ресурси для модернізації.

Внутрішні загрози безпеці українських підприємств наведені на рис. 3.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

1.	<i>Низька інноваційна активність.</i> Інновації здійснюються незначною часткою українських промислових підприємств, яка до того ж останніми роками зменшується.
2.	<i>Зношеність основних фондів.</i> Більше 50% використовуваних в економіці основних фондів зношені.
3.	<i>Агресивна позикова політика.</i> Її застосування передбачає, що необоротні активи і лише несуттєва частка оборотних активів підприємств фінансуються за допомогою власних коштів та довгострокових позик. У загальній сумі усіх пасивів переважають короткострокові кредити. За такого фінансування вартість капіталу мінімальна, а ризик, пов'язаний з ліквідністю, високий.
4.	<i>Висока енерго- та матеріалоемність продукції.</i>

Рис. 3. Внутрішні загрози безпеці українських підприємств*Джерело:* опрацьовано автором з використанням [8].

Серед українських підприємств найвищим інноваційним потенціалом та можливостями інноваційного зростання володіють підприємства військово-промислового комплексу, що сформувався та активізував свою діяльність у 60-80-х роках ХХ століття. У той час Україна була одним з найважливіших виробників зброї та різноманітних видів військової техніки. Замовлення оборонного відомства виконували кращі підприємства, там сконцентрувалися найбільш кваліфіковані робітники, інженерно-технічні працівники, вчені, туди спрямовувались якісна сировина і матеріали. В Україні було сформовано потужний військово-промисловий комплекс (ВПК), основу якого становили оборонні підприємства. Враховуючи військову і політичну ситуацію в державі, відродження підприємств по виробництву оборонної техніки сприятиме інноваційному зростанню економіки. Важливим питанням інвестиційного забезпечення інноваційного зростання та безпеки України є її регіональна політика і ситуація в регіонах, особливо тих, які наближаються до статусу депресивних.

Складна економічна ситуація, яка останнім часом, на жаль, не покращується, взаємовідносини з Російською Федерацією на межі війни та миру, погіршення торговельних і виробничих відносин з нею на державному рівні, різна оцінка становища у західних і східних, в тому числі прикордонних, регіонах, сепаратистські настрої і дії в Донецькій та Луганській, у меншій мірі в деяких інших областях, фактична тимчасова втрата Автономної Республіки Крим і міста Севастополь накладають відбиток на прикордонне співробітництво, особливо на східних, південних і північних територіях. Стабільні відносини існують тільки в областях, які мають спільний кордон з відповідними регіонами країн Європейського Союзу, а це дещо менша складова прикордонних територій.

Відплив коштів з відсталих з погляду економіки регіонів, підприємства яких відчувають нестачу інвестиційних ресурсів, посилює диференціацію регіонів за рівнем соціально-економічного розвитку і загрозу економічній безпеці цих територіальних утворень та України в цілому.

У зв'язку з цим особливо актуальним стає завдання вирівнювання умов і забезпечення пропорційності соціально-економічного розвитку на міжнародному рівні. Аналізуючи сучасне соціально-економічне становище регіонів, а також обмежені можливості інвестування, визначення зазначеного завдання на даному етапі прогнозується як малоімовірне.

Особливе місце у забезпеченні економічної безпеки країни слід відвести українським спеціальним службам, які є засобом протидії існуючим і потенційним загрозам національним інтересам в економіці. Систему безпеки в Україні складають органи законодавчої, виконавчої і судової влади, державні та інші організації й об'єднання громадян, що беруть участь у забезпеченні безпеки, а також законодавство, яке регламентує відносини у даній сфері. Це зумовлено специфікою сучасності, коли структури влади значно послаблені, розгортається розвідувально-підбивна робота спецслужб, активізувалася діяльність вітчизняних, зарубіжних і транснаціональних кримінальних структур.

До кримінальної сфери втягнуто більше ніж 60% державних підприємств, майже 40% комерційних структур країни. Організовані злочинні формування контролюють понад 40 тис. суб'єктів господарювання різних форм власності, зокрема близько 1,5 тис. великих державних підприємств, понад 500 спільних підприємств.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Розширення тіньової економіки призводить до зниження ефективності управління господарством, зменшення бази оподаткування і величини отриманих податків, сприяє проникненню представників кримінального середовища у владні структури. Величезні обсяги неврахованого виробництва спотворюють реальну ситуацію.

Кримінальний фінансовий капітал справляє серйозний вплив на прийняття державних політико-економічних рішень щодо суб'єктів господарювання. У процесі жорсткої конкуренції за оволодіння прибутковими сферами господарської діяльності злочинне середовище серйозно організується та озброюється, залучає до своєї діяльності управлінський апарат, проникає до законодавчих і виконавчих органів влади. Протистояти криміналу можна за умови концентрації зусиль держави і суспільства та вживання запобіжних політичних, соціальних, правових та організаційних заходів, спрямованих проти злочинності, на посилення безпеки України.

Висновки. Показники економічної безпеки України засвідчують її кризовий стан. Це стосується ситуації у реальному секторі, тінізації і криміналізації виробничих та фінансових процесів, некомпетентності державних органів влади. Тільки ефективна співпраця держави і суспільства забезпечить розвиток усіх функціональних складових життєдіяльності через економічне зростання та поліпшення добробуту населення як наслідок впровадження інвестиційно-інноваційної моделі розвитку.

Література

1. Криленко В. І. Концептуальні засади економічної безпеки держави / В. І. Криленко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 4. – С. 36-39.
2. Савченко В. Ф. Національна економіка: навч. посіб. / В. Ф. Савченко. - К.: Знання, 2011. – 309 с.
3. Онищенко В. О. Системний підхід у дослідженні національних економічних інтересів як чинника економічної безпеки держави / В. О. Онищенко, І. Е. Рева // Економіка і регіон. – 2013. - №4. – С. 3-9.
4. Гаврилюк Т. Ю. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва основних видів економічної діяльності в Україні / Т. Ю. Гаврилюк // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. - №19. – С. 85-87.
5. Приходько В. П. Механізм державного регулювання та управління економічною безпекою / В. П. Приходько // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. - №15. – С. 6-8.
6. Якименко О. Г. Основні чинники державного управління економічною безпекою / О. Г. Якименко // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. - № 5. – С. 157-160.
7. Хаванов А. В. Сучасний стан економіки України в умовах існуючої заборгованості з погляду економічної безпеки / А. В. Хаванов // Економіка та держава. – 2013. - № 3. – С. 71-74.
8. Іляш Н. І. Методологічні аспекти дослідження економічної безпеки реального сектора економіки України / Н. І. Іляш // Держава та регіони. Серія Економіка та підприємництво. – 2013. - № 4. – С. 22-26.
9. Тоцький С. В. Напрями удосконалення державного регулювання економічної безпеки регіону // Економіка та держава. – 2013. – №1. – С.115-117.
10. Якименко О. Г. Стратегічні напрямки державного управління економічною безпекою / О. Г. Якименко // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. - №6. – С.160-164.

References

1. Krylenko, V. I. (2013). Kontseptualni zasady ekonomichnoi bezpeky derzhavy [Conceptual foundations of economic security of the state]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini - Formation of Market Relations in Ukraine*, 4, 36-39 [in Ukrainian].
2. Savchenko, V. F. (2011). *Natsionalna ekonomika: navch. posib [The national economy: tutorial]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
3. Onyshchenko, V. O., & Reva, I. E. (2013). Systemnyi pidkhid u doslidzhenni natsionalnykh ekonomichnykh interesiv yak chynnyka ekonomichnoi bezpeky derzhavy [The systems approach in the investigation of national economic interests as a factor of economic security of the state]. *Ekonomika i rehion - Economics and a region*, 4, 3-9 [in Ukrainian].
4. Havryliuk, T. Yu. (2013). Finansova bezpeka subiektiv pidpriemnytstva osnovnykh vydiv ekonomichnoi diialnosti v Ukraini [Financial security of entities of enterprise of the main economic activities in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid - Investments: practice and experience*, 19, 85-87 [in Ukrainian].
5. Prykhodko, V. P. (2013). Mekhanizm derzhavnoho rehuliuвання ta upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu [The mechanism of state regulation and management of economic security]. *Investytsii: praktyka ta dosvid - Investments: Practice and Experience*, 15, 6-8 [in Ukrainian].
6. Yakymenko, O. H. (2013). Osnovni chynnyky derzhavnoho upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu [The main factors of state management of economic security]. *Investytsii: praktyka ta dosvid - Investments: practice and experience*, 5, 157-160 [in Ukrainian].
7. Khavanov, A. V. (2013). Suchasnyi stan ekonomiky Ukrainy v umovakh isnuiochoi zaborhovanosti z pohliadu ekonomichnoi bezpeky [The current state of Ukraine's economy under conditions of existed debt in terms of economic security]. *Ekonomika ta derzhava - Economics and State*, 3, 71-74 [in Ukrainian].

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

8. Iliash, N. I. (2013). Metodolohichni aspekty doslidzhennia ekonomichnoi bezpeky realnoho sektora ekonomiky Ukrainy [Methodological aspects of the investigation of economic security of the real sector of economy of Ukraine]. *Derzhava ta rehiony. Seriya Ekonomika ta pidpriemnytstvo - State and regions. Series of Economics and Business*, 4, 22-26 [in Ukrainian].

9. Totskyi, S. V. (2013). Napriamy udoskonalennia derzhavnoho rehuliuвання ekonomichnoi bezpeky rehionu [The areas of improvement of state regulation of economic security of the region]. *Ekonomika ta derzhava - Economy and State*, 1, 115-117 [in Ukrainian].

10. Yakymenko, O. H. (2013). Stratehichni napriamky derzhavnoho upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu [Strategic directions of state management of economic security]. *Investytsii: praktyka ta dosvid - Investments: Practice and Experience*, 6, 160-164 [in Ukrainian].

Надійшла 17.03.2015